

Svenska staten stödjer utvecklingen av öppna standarder. Eller...?

Debattinlägg av IT-forskaren Björn Lundell, Ph.D.

doktor och universitetslektor vid Högskolan i Skövde, ordf. i Open Source Sweden

Bakgrund

I regeringens "IT-proposition" (2004/05) står följande bedömning av regeringen att läsa: "Användningen av öppna standarder och öppna programvaror bör främjas och utvecklingen på området för öppna programvaror och öppen källkod bör löpande följas upp. Myndigheternas användningsområden för sådana produkter bör utvärderas. För- och nackdelar för offentlig förvaltning med att använda öppna programvaror samt lämpliga handlingslinjer för Sverige inför arbetet inom EU angående användning av öppna programvaror bör utredas."

EU-kommissionen konstaterar i sitt meddelande KOM(2003) 567 om E-förvaltningens roll i Europas framtid att företag och medborgare skulle ha stor nytta av offentliga tjänster som tillhandahålls utan avbrott oavsett antalet administrativa system eller förvaltningar som är involverade. Kommissionen anger också att öppna standarder kan medverka till sådan integration på teknisk nivå, samt att erfarenhetsutbyte mellan förvaltningarna om bruken av öppna standarder och öppen programvara bör främjas genom relevanta EU-program.

I en bilaga till regeringens IT-proposition fastslås också som IT-politiskt mål: "Ett informationssamhälle före alla andra länder".

Hur långt har vi kommit på de här åren?

Det har alltså redan länge funnits en medvetenhet om att stora vinster finns för Sverige och övriga länder i Europa genom att säkra och effektivisera offentliga tjänster med hjälp av öppna standarder och öppen programvara. I Nederländerna har man tagit ett kraftfullt initiativ för att införa Open Source och öppna standarder i det offentliga livet. Baserat på Nederländernas definition av öppna standarder (som för övrigt är identisk med EUs definition) har de även publicerat en lista på de öppna standarder som accepteras och i den finns ODF upptaget som en öppen standard för dokument. Den öppna standarden ODF har även, sedan maj 2006, status som ISO-standard.

ODF-formatet mäter öppenheten hos det offentliga Sverige

Just nu genomförs under min ledning en undersökning som kartlägger användningen av olika dokumentformat i svenska organisationer. Syftet är att få veta i vilken utsträckning offentlig sektor och övriga organisationer använder öppna standarder inom den egna verksamheten. En enkät har sänts med e-post till samtliga kommuner och landsting samt remissinstanserna till utredningen SOU 2007:47. Frågorna har bifogats som ett ODF-dokument.

Det är för tidigt att redovisa slutresultatet men allt pekar på att det kommer att bli nedslående. Bland svenska kommuner och landsting är det endast ett fåtal registratorer som kan öppna dokumentet. De svar och kommentarer som inkommit visar att Sverige, i det här avseendet, är ett slutet land, som långt ifrån motsvarar regeringens visioner om ett öppet och demokratiskt samhälle. (Citat finns att läsa på baksidan.)

"Skicka enkäten i Word!"

Det kan inte stå rätt till när en svensk myndighet kräver att dokument ska lämnas i ett leverantörsspecifikt slutet dokumentformat för att det ska kunna läsas, trots att det håller skickats i ett format som är en öppen standard och som dessutom varit ISO-standard i över två år. Vad har hänt med IT-propositionens "Användningen av öppna standarder och öppna programvaror bör främjas -- --"?

Läs min slutsats efter mångårig forskning och ett axplock av de svar vi har fått till den pågående undersökningen på nästa sida!

ODF har utvecklats i en öppen process och det finns flera öppna oberoende referensimplementationer. Detta visar att det är tekniskt möjligt att implementera standarden och möjliggöra för alla att analysera hur standarden har tolkats. Det är oerhört svårt att tolka en teknisk specifikation och risken finns att olika tolkningar leder till problem för användaren genom att de programvaror som implementerar standarden inte kan samverka. Öppna referensimplementationer behövs för att nå en entydig tolkning vid utveckling och förvaltning av en öppen standard. Detta innebär därmed inte att alla aktörer på en marknad måste tillhandahålla öppna programvaror, men saknas öppna referensimplementationer kan alla göra sin egen tolkning och hävda tolkningsföreträde. Enbart tester kan inte ersätta behovet av öppna referensimplementationer, som kontrollerar att en programvara följer en öppen standard (se vidare föreningens remissvar på SOU 2007:47 för mer detaljer om detta).

Demokrati är inte bara ett ord

Sverige är ett demokratiskt land och respekterar människors fri- och rättigheter. I de allra flesta fall skulle man antagligen finna att vårt land står sig väl i jämförelse med andra. Visst är det då förunderligt att när det gäller den teknik som idag bildar basen för nästan all kommunikation, innovation och produktion är Sverige odemokratiskt.

Inom vilket annat fält skulle statliga och kommunala myndigheter förbjuda sund mångfald utan att det blir ett ramaskri? Särskilt då inom ett område som är så viktigt för samhället och så sårbart för nyckfulla förändringar från ett fåtal stora leverantörer. Skulle vi acceptera att Vägverket krävde att alla uppkörningar måste ske i en Volvo V70 bara för att den är den vanligaste på marknaden, eller att Socialstyrelsens växel kopplar bort alla som försöker ringa från något annat än en Nokia-telefon?

Öppna standarder inom IT är det klokaste alternativet inför framtiden

Inom Föreningen Leverantörer av Öppen Programvara i Sverige arbetar vi för att Sveriges regering ska rätta till de här missförhållandena, sätta kraft bakom IT-propositionens ord och aktivt arbeta för att Sverige blir demokratiskt även på IT-området. Det finns mycket att vinna på en sådan utveckling – öppna standarder med öppen programvara ger större frihet vid utveckling av nya data-system. Slutsatsen från vår egen forskning är entydig, att utveckla, tillhandahålla och förvalta en komplex standard för exempelvis dokumentformat utan tillhörande öppna referensimplementationer är inte en framkomlig väg.

Öppna standarder bör vara ett krav vid all offentlig upphandling av programvara. Sverige kommer att tjäna på öppenhet - inom IT såväl som inom alla andra delar av tillvaron.

Björn Lundell

Några svar från det offentliga Sverige 2008

"Hej Björn!
Jag skulle gärna titta på frågorna, men det är ju snudd på humoristiskt av dig att skicka materialet i odt-format ;-) Gissningsvis kommer resultatet att vinklas till fördel för dem som använder OpenOffice i stället för Microsoft Office. (Hemma använder jag OpenOffice, men på jobbet är jag hänvisad till Microsoft).

Bästa hälsningar"

"Värderade Björn Lundell
Du har, som du ju vet, sänt frågorna i ett format för Open Office eller Star Office. V.v. sänd undersökningen i ett för de flesta öppningsbart skick, så ska vi försöka besvara frågorna efter bästa förmåga.

Med vänlig hälsning"

"Hej!

Tyvärr, vi använder inte Open Office eller StarOffice inom administrationen i <<xxxxs>> kommun och vi kan därför inte heller öppna ditt dokument.
Vi svarar gärna på dina frågor men då får de vara i ett format som vi kan öppna utan att behöva installera något extra program! Vi, såväl som resten av världen kan öppna dokument skrivna i format som .doc eller .rtf
Var vänlig använd dessa format i eventuell framtida korrespondens med oss, tack!

Hälsningar"

**En del har humor, en del blir irriterade.
Några har på känn att de inte riktigt klarat allt som de borde medan andra inte har läst på alls.
Men några få har, tack och lov inte alls haft några problem.**

"Hej!

Vi kan snabbt utesluta ett dokumentformat!
Vi kan nämligen inte öppna din bifogade fil!

Med vänlig hälsningar"

"Hej

Kan inte öppna ditt bifogade mejl angående undersökning av dokumentformat.

Har bara tillgång till Word 2003."

"Hej jag besvarar gärna frågorna men kan tyvärr inte öppna dokumentet. Kan du skicka om det i word-format istället? Inte lätt att forska i detta ämne... kan någon hitta på en standard snart?

Vänliga hälsningar"

Efter flera veckor har det fortfarande inte kommit något svar...

För mer information

Björn Lundell, bjorn.lundell@his.se